جياڭ رۇڭ

بۆرە توتېمى

2

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پىچگى ئادرېسى

بۇ ئەلۋەتتە بىر غەلتە كىتاب، بۆرە ئارقىلىق كۆچمەن چارۋىچى مىل-
لەتلەرنىڭ مەۋجۇتلۇق پەلسەپىسىنى يېشىپ تونۇتىدىغان چوڭ كىتاب.
ئۇ ئۇدۇل بىرىپ تەرىقەتچىلىك مەدەنىيىتىدە تۇرغان مىللەتنىڭ خاراكتېر
چوڭقۇرلۇقىدىكى ئاجىزلىقىغا تەگكەن. لاۋۇلداپ تۇرىدىغان بەش يۈز مىڭ
خەت، بىر يەرگە توپلاشقان بەش يۈز مىڭ بۆرە ئاپتورنىڭ سەرگۈزەشتىلى-
رىنى، پاراستىنى ۋە باتۇرلۇقىنى نامايان قىلغان، بىزدىكى ئۆزىمىزنىڭ
ئاجىزلىقىغا تەپ تارتماي قارىيالايدىغان ئۇلۇغۋارانە روھنى نامايان قىلغان.

— يازغۇچى، ئوبزورچى **جۇ تاۋ**

«كۆك بۆرە ئورخېستىرى»دىن «بۆرە توتېمى»غا رەھمەت. ئۇ مېنى
موڭغۇللارنىڭ سوزۇپ توۋلايدىغان ئاھاڭلىرىدىكى چوڭقۇرلۇقنى، مەردانى-
لىكنى، ئايىغى چىقمايدىغان قايغۇ ـ ئەلەمنى ۋە يايلاق كۆك بۆرىلىرىدىكى
ئىچكى نىدا، تەنھالىق، قېرىنداشلىق ئۈچۈن كۆك تەڭرىگە تېۋىنىپ ھۇۋلاش
قاتارلىقلارنى ئوقۇش پۇرسىتىگە ئىگە قىلدى. ئۇ ئىچ ـ ئىچىدىن ئۆرتەن-
گەن قەھرىمانىنىڭ ئۆز ھەسرىتىنى مەڭگۈلۈك تەڭرىگە ناخشا قىلىپ تۆك-
كەنلىكى؛ «جەننەت»تىكى سۆيۈملۈك ئانىسىغا يوللىغان ئەڭ تاتلىق ھېس-
سىياتى، ئەڭ ئاجىز قەلبى، ئادەمنى ئەڭ تەسىرلەندۈرىدىغان مۇھەببەت
كۈيى ...

— موڭغۇللارنىڭ ناخشىچىسى **تىڭگىر**

ISBN 987-7-228-11708-6
9 787228 117086 >
总定价(上、下)：92.00元

جياك روُك

بۆرە توتېمى

2

تەرجىمە قىلغۇچى: ئىمىن ئەھمىدى

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

www.uyghurkitap.com

بۇ كىتاب چاڭجياڭ ئەدەبىيات ـ سەنئەت نەشرىياتىنىڭ 2004 ـ يىلى 4 ـ ئاي 1 ـ نەشرى، 2006 ـ يىلى 2 ـ ئاي 23 ـ باسمىسىغا ئاساسەن تەرجىمە ۋە نەشر قىلىندى.

本书根据长江文艺出版社 2004 年 4 月第一版,2006 年 2 月第 23 次印刷本翻译出版。

بۆرە توتېمى

ئاپتورى : جياڭ رۇڭ
تەرجىمە قىلغۇچى : ئىمىن ئەھمىدى
مەسئۇل مۇھەررىرى : مۇنارجان توختاخۇن
تەكلىپلىك مۇھەررىرى : دىلشات سۇلتان
مەسئۇل كوررېكتورى : گۇلشەھەر نىغمەت
تەكلىپلىك كوررېكتورى : ۋەلى زەيدۇن
نەشر قىلىپ تارقاتقۇچى : شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى
ئادرېسى : ئۈرۈمچى شەھىرى جەنۇبىي ئازادلىق يولى 348 ـ نومۇر
تېلېفون : 0991—2827472
پوچتا نومۇرى : 830001
سانتقۇچى : شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق شىنخۇا كىتابخانىسى
باسقۇچى : شىنجاڭ جىنبەن مەتبەئەچىلىك شىركىتى
فورماتى : 880×1230 مىللىمېتىر ، 1/32
باسما تاۋىقى : 40.75
نەشرى : 2008 ـ يىلى 6 ـ ئاي 1 ـ نەشرى
باسمىسى : 2008 ـ يىلى 6 ـ ئاي 1 ـ باسمىسى
تىراژى : 1—5000
كىتاب نومۇرى : ISBN 978—7—228—11708—6
باھاسى : 92.00 يۈەن (ئىككى كىتاب)

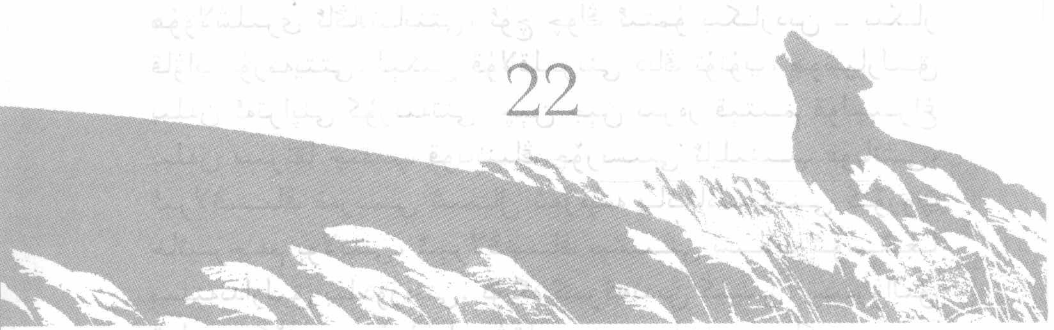

22

... مانجۇ، داغۇر، ئېلۇنچۇن، ئېۋېنكىدىكى شامانلارنىڭ چوقۇنىدىغىنى قارا بۆرە ئىلاھى ئىدى، شامانلارنىڭ باتۇر، تەڭداشسىز، رەزىللىكنى دۈشمەن بىلىدىغان، جىمىكى ئىپلاسلىق ۋە زوراۋانلىقنى جان ـ جەھلى بىلەن قومۇرۇپ تاشلايدىغان ھىمايىچىسى ۋە ياردەمچىسى ئىدى، شامانلار خەۋپ ـ خەتەرگە، قۇۋۇلۇق ـ شۇملۇققا، كېچىلىرى ھۇجۇمغا ئۆتىدىغان دىۋە ـ ئالۋاستىلارغا دۈچ كەلگەندە، ئۇلارنى شۇ كېچىنىڭ ئۆزىدىلا يالماپ يۇتۇۋېتىشنى مۇشۇ ئەقىللىق، قورقۇمسىز بۆرە ئىلاھىغا ھاۋالە قىلاتتى. ئۇ بۆرە ناھايىتى دەھشەتلىك ھەم دىۋە ـ ئالۋاستىلارنىڭ روھىنى ئۇجۇقتۇرالايدىغان قەھرىمان ئىدى.

ـــ فۇ يۇگۇاڭ: «شامانلار ھەققىدە»

كېچىلىك كۆزەتچىلىك نۆۋىتى چېن جېنغا كەلدى. ئېرلاڭ بولغانلىقى ئۈچۈن، ئۇ كۆزەتچىلىك قىلىدىغان ۋاقىتتىن پايدىلىنىپ، موڭغۇل ئۆيىدىكى جىنچىراغنىڭ يورۇقىدا كىتاب كۆرگەچ خاتىرە يازالايتتى. ئىككى ھەمراھىنىڭ ئۇيقۇسىغا دەخلى يەتكۈزمەسلىك ئۈچۈن، ئۇ پاكار شىرەنى ئىشىكنىڭ يېنىغىلا قويىاتتى ـ دە، ئىككى كىتابنى تىكلەپ چىراغنىڭ يورۇقىنى توسۇيتتى. ئوتلاق كېچىسى تىمتاس ئىدى، بۆرىنىڭ

هۆۋلاشلىرى ئاڭلانمايتتى، ئۈچ چوڭ ئىتنىڭ بىكاردىن ـ بىكار قاۋاپ يۈرمەيتتى، لېكىن قۇلاقلىرىنى دىڭ تۇتۇپ، هوشيارلىق بىلەن ئەتراپنى كۆزىتەتتى. چېن جېن بىرەر قېتىم قولچىراغ بىلەن سىرتقا چىقىپ قوتاننىڭ چۆرىسىنى ئايلىنىپ قوياتتى. ئېرلاڭنىڭ غەربىي شىمال تەرەپتە ياتقانلىقىنى كۆرۈپ خاتىرجەم بولاتتى، ئېرلاڭنىڭ بېشىنى سىلاپ ئۇنىڭغا مىننەتدارلىق بىلدۈرەتتى. ئۆيگە كىرگەندىن كېيىن، بىپەرۋالىق قىلىپ كۆزىنى يۇمۇۋېلىشقا پېتىنالمايتتى، تاكى يېرىم كېچىگىچە كىتاب كۆرۈپ، ئاندىن ئازراق ئۇخلىۋالاتتى، ئەتىسى چۈشكە يېقىن كۆزىنى ئېچىپ قىلىدىغان بىرىنچى ئىشى بۆرە كۈچۈكىنىڭ قورسىقىنى تويغۇزۇش بولاتتى.

ياز پەسلىدىكى يېڭى ئوتلاققا كەلگەندىن كېيىن، بۆرە كۈچۈكى تاڭ ئېتىشى بىلەن تەڭلا خۇددى ئوۋغا ئېتىلماقچى بولۇۋاتقاندەك زوڭ ئولتۇرۇپ، موڭغۇل ئۆيىنىڭ ئىشىكىدىن كۆزىنى ئۈزمەيدىغان، يېمەكلىك سېلىنغان داسنى ساقلايدىغان بولۇۋالدى. ئۇنىڭ نەزىرىدە بۇ داس مىدىرلاپلا تۇرىدىغان «ئوۋ» ئىدى، ئۇ جەڭ پۇرسىتىنى چوڭ بۆرىلەردەك سەۋر ـ تاقەت ئىچىدە كۈتەتتى، «ئوۋ» ئالدىغا كەلدىمۇ بولدى، ئۇنىڭغا تۇيۇقسىز هۇجۇم قىلاتتى، ئاغزىغا كىرگەن تاماق ئۇ ئۆزى ئوۋ قىلىپ قولغا كەلتۈرگەن «ئولجا» هېسابلىناتتى، بۇنى ئادەملەر ماڭا تەييارلاپ بەرگەن دەپ قارىمايتتى. ئۇ ئۆزىنىڭ بۆرىلىك خاراكتېرىدىكى مۇستەقىللىقنى مۇشۇ تەرىقە قوغدايتتى. چېن جېنمۇ قەستەن ئۇنىڭدىن قورقۇۋاتقاندەك قىلىقنى چىقىرىپ، كەينىگە بىرنەچچە قەدەم داجىپ قوياتتى، لېكىن يەنىلا ئۆزىنى تۇتۇۋالالماي كۈلۈپ تاشلايتتى.

ئىچكى موڭغۇل ئېگىزلىكىدىكى ياز پەسلىدە يامغۇرلۇق كۈنلەر يېتىپ كېلىشتىن ئىلگىرى هاۋا قاتتىق ئىسسىپ كېتەتتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، بۇ يىلنىڭ تېمپېراتۇرىسى ئۆتكەن يىلدىكىدىن يۇقىرىدەك قىلاتتى. چېن جېنغا موڭغۇل يايلىقىدىكى قۇ-

ياش باشقا يۇرتلارغا قارىغاندا بالدۇر چىقىپلا قالماي، ئۇنىڭ يەر بىلەن بولغان ئارىلىقى ئىچكىرى ئۆلكىلەردىكىگە قارىغاندا يېقىندەك تۇيۇلاتتى. چۈشتىن بۇرۇن سائەت ئون بولار ـ بولمايلا تېمپېراتۇرا شۇ جايلاردىكى چۈش ۋاقتىدەك كۆيدۈرەتتى، ئاپتاپتا ئۆينىڭ ئەتراپىدىكى كۆپكۆك ئوت ـ چۆپلەر سولىشىپ، غولى قورۇلۇپ قالاتتى. پاشىلار چىقىدىغان ۋاقىت بولمىغان بولسىمۇ، لېكىن ھەرىگە ئوخشاش يوپۇرۇلۇپ كېلىۋاتقان رو چېۋىنلار ئادەملەرگە، چارۋىلارغا تەرەپ ـ تەرەپتىن ھۇجۇم قىلاتتى، خۇددى چاقىدىغان باشقا يەر يوقتەك، ئادەملەر بىلەن چارۋىلارنىڭ بېشىدىلا قوناتتى، كۆزىگە، بۇرۇن تۆشۈكىگە، جاۋغىيىغا ۋە جاراھەتلەنگەن جايلىرىغا چاپلىشاتتى، ياكى ئۆيگە ئىسسىقلىق قېنى قاچمىغان گۆشلەرگە يامىشاتتى. ئادەم، ئىت، بۆرە تىنىمسىز رەۋىشتە بېشىنى سىلكىشكە مەجبۇر بولاتتى. ھوشيار خۇاڭ چاقماق تېزلىكىدە ھەرىكەت قىلىپ، كۆز ئالدىدا ئۇچۇپ يۈرگەن رو چېۋىنلارنى تىلى بىلەن يالماپلا تۇتاتتى ـ دە، چايناپ ئۆلتۈرگەندىن كېيىن چىقىرىۋېتەتتى. ئۇنىڭ ئايىغى ئاستىدا ھەش ـ پەش دېگۈچە تاۋۇزنىڭ ئۇرۇقىدەك نۇرغۇن ئۆلۈك چېۋىن پەيدا بولاتتى.

زەھەردەك كۆيدۈرۈۋاتقان كۈن نۇرى يەرنىڭ يۈزىدىن تۇتۇن چىقىرىۋەتتى، پۈتكۈل ئويمان بەئەينى كۆك چاي قورۇيدىغان غايەت زور چويۈن قازانغا ئوخشاپ قالدى، تاغ ـ دالىنى قاپلىغان ئوت ـ چۆپلەر قورۇلۇپ ھالىدىن كەتكەن كۆك چايغا ئايلاندى. ئىتلار موڭغۇل ئۆينىڭ شىمالىدىكى ھىلال ئاي شەكىللىك سايىغا قاراپ قاچتى، ئاغزىنى يوغان ئېچىپ، تىلىنى ساڭگىلىتىپ ھاسىرىدى. چېن جېن ئېرلاڭنىڭ سايىدا يوقلۇقىنى كۆرۈپ بىر ـ ئىككى قېتىم توۋلاپ باققان بولسىمۇ، ئۇنىڭدىن جاۋاب بولمىدى، ئۇنىڭ نەگە كەتكەنلىكى مەلۇم ئەمەس ئىدى، بەلكىم سەگۈۋىلىش ئۈچۈن ئېقىن تەرەپكە كەتكەندۇر. ئۇ كېچىسى قويلارغا قارىغاندا مەسئۇلىيىتىنى بەجانىدىل ئادا قىلغىنى بىلەن، «ئىشتىن چۈشكەن»دىن كېيىنلا ئۇنى تاپقىلى بولمايتتى،

www.uyghurkitap.com

نەگە بارغۇسى كەلسە شۇ يەرگە كېتەتتى، خۇاڭ خۇاڭ بىلەن يىلىدەك كۈندۈزنىمۇ بىر جايدا ئۆتكۈزۈشنى خالىمايتتى.

مۇنداق چاغلاردا بۆرە كۈچۈكىنىڭ كۈنى ھەممىدىن يامان بولاتتى، زەھەردەك كۆيدۈرۈۋاتقان كۈن نۇرىدا تۇتىيا قۇملار كۆيگۈدەك زەنجىر بىلەن باغلىنىپ، ئاپتاپقا قاقلانغىنى قاقلانغاندى، بېشىدا سايە چۈشكۈدەك نەرسىمۇ يوق ئىدى، ياتىدىغان يېرىدىكى كۆپكۆك ئوت ـ چۆپ تولا دەسسىلىپ قۇرۇپ كەتكەن بولغاچقا، ئايىغى يېتىدىغان دائىرىنىڭ ئىچى يۇمىلاق شەكىللىك قۇمغا ئايلىنىپ، ئوتنىڭ ئۈستىگە قويۇلغان تاۋىغىلا ئوخشاپ قالغان، ئايىغى ئاستى پىژ ـ پىژ قۇم بىلەن تولغانىدى. بۇ ھالەتتىكى بۆرە كۈچۈكى قۇمشىپكەر بىلەن قورۇۋاتقان كاشتاندەك پۇچىلىنىپ، پارتلاپ يېرىلىپ كەتكۈدەك بولاتتى! بىچارە كۈچۈك شۇ تۇرقىدا مەھبۇسلا ئەمەس، ئاستىدىن ئوت قالاپ دەھشەتلىك قىيىن ـ قىستاققا ئېلىنىۋاتقان مۇھىم جىنايەتچىنىڭ ئۆزىلا ئىدى.

بۆرە كۈچۈكى ئىشىكنىڭ ئېچىلغىنىنى كۆرۈپ كەينى ئىككى پۇتى بىلەن ئۆرە بولدى، تاسما بىلەن زەنجىردە بوغۇلۇپ تىلى چىقىپ كەتتى، ئالدى ئىككى پۇتىنى خۇددى بىر نەرسىنى تۇتۇۋالىدىغاندەك پۇلاڭلاتتى. مۇشۇ دەقىقىدە ئۇنىڭغا ئەڭ زۆرۈر بولۇۋاتقىنى سايىمۇ ئەمەس، سۇمۇ ئەمەس، يەنىلا تاماق ئىدى، يەيدىغانلا نەرسە بولسا، بۆرىنىڭمۇ جېنى بولاتتى. بىر نەچچە كۈندىن بۇيان چېن جېن بۆرە كۈچۈكىنىڭ ئىسسىق تۇپەيلى تاماقتىن قالىدىغان ۋاقتىنى كۆرمىدى، ھاۋا ئىسسىغانسېرى، ئۇنىڭ ئىشتىھاسى شۇنچە ئېچىلىۋاتقاندەك قىلاتتى. بۆرە كۈچۈكى چېن جېنغا، بېرىدىغان نەرسەڭنى تېزرەك بەرمەمسەن دېگەندەك، ئالدى ئىككى پۇتىنى يەنە پۇلاڭلاتتى، داستىكى «ئوۋ»نى ئۆزىنىڭ قىلىۋېلىشقا، ئاندىن چېن جېننى قوغلاپ ئۆزىدىن يىراقلاشتۇرۇشقا تەييارلاندى.

چېن جېن غەم ـ ئەندىشىدە قېلىۋاتاتتى. ياز پەسلىگە قەدەم

قويغان چارۋىچىلار ئەنئەنىۋى ئادەت بويىچە سۈتلۈك يېمەكلىكلەر بىلەنلا غىزالىناتتى، گۆش تامىقى زور مىقداردا ئازىياتتى، ھەر كۈندىكى ئىككى ۋاخ تاماقتا گۆشنىڭ ئۇۋۇقىنىمۇ كۆرگىلى بولمايتتى. خېمىر تاماق، سۆك، تالقان، سۈتتىن ياسالغان ھەر خىل غىزا، ئالايلۇق، يېغى سۈت بىلەن قىلىنغان ماش ئېچىتمىسى، قېتىق، سېرىقماي، قايماق قاتارلىقلار ئاساسلىق تاماق بولاتتى. چارۋىچىلار سۈتتىن قىلىنغان بۇ تاماقلارنى ياخشى كۆرگەن بىلەن، زىيالىي ياشلار ئۇنداق تاماقنى ئېتىشنى تېخىچە ئۆگىنەلمەي ئاۋارە ئىدى. ئۇلار گۆش بىلەن ئەتكەن تاماقنىڭ ئورنىغا سۈتتە ئەتكەن تاماقلارنى يېيىشكە ئادەتلىنەلمىگەندىن باشقا، ئاساسلىقى سۈت بىلەن تاماق ئېتىشنىڭ جاپاسىغا چىدىيالمايتتى. ھېچكىممۇ سەھەر سائەت ئۈچتە ئورنىدىن تۇرۇپ تۆت ـ بەش سائەت سۈت سېغىش، چۈشتىن كېيىن سائەت بەش ـ ئالتىلەردە سىيىرلار قايتىپ كەلگەندىن كېيىن يەنە ئۈچ ـ تۆت سائەت سۈت سېغىش، ئەتىسى قاينىتىش، قېتىق، سۈزمە قىلىش قاتارلىق ئادەمنىڭ جۈلىقىنى چىقىرىۋېتىدىغان قول ئىشى ئۇلارغا تېخىمۇ خۇشياقمايتتى. ئۇلار سۆكتە ئەتكەن دۈملىمە تاماق، گۆشسىز ئۈگرە، ئوتياش بىلەنلا تۈگكەن مانتا، تۈگرە ياكى قازان نېنىنى يېسە يەيتتىكى، سۈت بىلەن بىر نەرسە ئېتىپ يېيىشكە ئۈنىمايتتى. چارۋىچىلار سۈتلۈك تائاملارنى قىلىۋاتقاندا، زىيالىي ياشلار ياۋا ئوتياش، تاغ سامىسىقى، ياۋا پىياز، كۈدە، چېچەكسەي، لويلا، مامكاپ قاتارلىق كۆكتاتلارنى يىغاتتى. گۆش ئۈزۈلۈپ قالغان ياز پەسلىدە، مەيلى چارۋىچىلار، مەيلى زىيالىي ياشلار بولسۇن، ئىشتىھاسىنى يېغىلاپ، يېغى نەرسىلەرنى يەپ باققۇسى كېلەتتى. مۇنداق ئەھۋالدا تەس كۈنگە قالىدىغىنى چېن جېن بىلەن بۆرە كۈچۈكى بولاتتى.

يايلاق مىللەتلىرى ياز پەسلىدە قوينى ئاز ئۆلتۈرەتتى، چوڭراق قوينى ئۆلتۈرگەندە گۆشىنى ساقلىغىلى بولمايتتى. ھاۋا ئىسسىپ كەتكەنىنىڭ ئۈستىگە، چىۋىن كۆپ بولغاچقا، گۆش

بىر - ئىككى كۈندىلا قۇرتلاپ قالاتتى. مۇنداق چاغلاردا چارۋىچىلار گۆشنى باشمالتاق تومۇقىدا تىلىپ، ئۇنى چىۋىندىن ساقلاش ئۈچۈن ئۇنغا مىلەپ، ئۆيىنىڭ ئىچىدىكى كۆزنەكسىمان يەرگە ئېسىپ قۇرۇتۇۋالاتتى. ھەر كۈنى تاماق ئېتىدىغان چاغدا بىر - ئىككى پارچە قۇرۇق گۆشنى ئۇگرىگە ئارىلاشتۇرۇپ، ئازراق گۆش تەمى كىرگۈزۈش بىلەنلا كۇپايىلىنەتتى. ئۇدا بىرنەچچە كۈن ھاۋا تۇتۇلۇپ تۇرۇۋالسا، ئېسىپ قويغان گۆشلەر ئوخشاشلا كۆكىرىپ، تەمى ئۆزگىرىپ كېتەتتى ياكى قۇرت چۈشۈپ قالاتتى. قوينى ئاز ئۆلتۈرۈشتىكى يەنە بىر سەۋەب، ياز پەسلىدە قويلار ئەت ئېلىشى كېرەك ئىدى. ئۇلار يازدا ئەتلىنىۋالغاندىن كېيىن، كۈز پەسلىگە كەلگەندە سەمرىشكە باشلايتتى، ئەت ئالمىغان، سەمرىمىگەن قوينى قۇرۇق ئۇستىخان دېيىشكە بولاتتى، مۇنداق قويلاردىن تۇزۇكرەك گۆشمۇ چىقمايتتى، مايمۇ بولمايتتى، گۆشنىڭ تەمىمۇ بولمايتتى، چارۋىچىلار مۇنداق گۆشنى يېمەيتتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، ياز پەسلىدىكى قويلار ئەمدىلەتىن قىرقىلغان بولغاچقا، ئۇنىڭ تېرىسىمۇ پۇل بولمايتتى. مۇنداق تېرىنى ئەتىياز بىلەن كۈز پەسلىدە كېيىسە بولىدىغان پىنجەككىلا ئىشلەتكىلى بولاتتى. بىلگە بوۋايمۇ، ياز پەسلىدە قوي ئۆلتۈرۈش ئىسراپخورلۇق، دەپ قارايتتى. چارۋىچىلارنىڭ ياز پەسلىدە قوي ئۆلتۈرۈپ يېمەسلىكى دېھقانلارنىڭ ئەتىيازدا بۇغداي مايسىسىنى يۇلۇپ قورساق تويغۇزمايدىغىنى بىلەن ئوخشاش ئىش ئىدى.

ئۇلۇن يايلىقىدا نوپۇس ئاز، چارۋا كۆپ بولسىمۇ، لېكىن يايلاقتىكى چارۋىچىلارنىڭ تويغۇدەك گۆش يېيىشكە سىياسەت يول قويمايتتى. ئۆز ۋاقتىدىكى كېكىردەك مايلاشمايدىغان، گۆش نورمىلىق تەمىنلىنىدىغان جۇڭگودا قويمۇ ئەتىۋارلىق ھايۋان قاتارىغا كىرەتتى.

كۈز، قىش ۋە ئەتىياز پەسلىدە قارنى ئېچىلىپ كەتكۈدەك گۆش يەپ كۆنۈپ قالغان زىيالىي ياشلار بىر پەسىل گۆش

كۆرمىگەنگە پەقەت تاقەت قىلالمايتتى. لېكىن، ئۇلارنىڭ قوي ئۆلتۈرۈپ يېيىش توغرىسىدا گۇرۇپپىغا سۇنغان ئىلتىماسى كۆپ ھاللاردا تەستىقلانمايتتى. چېن جېننىڭ ئىشىكتىن كىرگىننى كۆرگەن گاسىمەي مەززىلىك ھىدى گۇپۇلدەپ تۇرغان، قايماق بىلەن شېكەرنى ئارىلاشتۇرۇپ قورۇغان سۆكنى كۆتۈرۈپ چىقىپ، ئۇنىڭ ئاغزىنى تۇۋاقلاپ قوياتتى، يېڭىلا سۇتتە پىشۇرۇلغان بىر بولاق تاماقنى قولىغا تۇتقۇزاتتى. نەتىجىدە، چېن جېننىڭ قوي ئۆلتۈرۈش توغرىسىدا دەيدىغان گەپلىرى بوغۇزىدىن يېنىپ كېتەتتى. ئايرىم گۇرۇپپىدىكى زىيالىي ياشلار بىر ەر - يېرىم قوينى ئۆلتۈرۈشكە رۇخسەت ئالغان بولسا، گۆشنىڭ يېرىمىنى باشقا گۇرۇپپىدىكى زىيالىي ياشلارغا بۆلۈپ بېرەتتى، كۆپچىلىك بىرنەچچە كۈن بولسىمۇ يېگى گۆشكە ئېغىز تەگكۈزگەن بولاتتى. مۇشۇنداق قىلىپ يۈرۈپ، ھەرقايسى ئۆيلەردە ساقلاۋاتقان گۆش بارغانسېرى ئاز قالاتتى.

ئادەمغۇ مەيلى، بۆرە كۈچۈكىنى قانداق قىلغۇلۇق؟

شۇ كۈنى چېن جېن بۆرە كۈچۈكى تاماق يەيدىغان داسقا يېرىم تال سېسىق گۆشنى تاشلاپلا بولدى قىلغاندىن كېيىن، قۇرۇق داسنى كۆتۈرۈپ ئۆيگە كىردى - دە، خىيالغا چۆكۈپ بىر ھازا ئولتۇردى. ئۇ ئەتىگەنلىك تاماقنى يەۋېتىپ، قازاندىكى بىرنەچچە تال قۇرۇق گۆشكە قارىدى، بىردەم ئىككىلەندى، لېكىن يەنىلا ھېلىقى قۇرۇق گۆشنى تېرىپ، بۆرە كۈچۈكىنىڭ دېسىغا سالدى. بۆرە كۈچۈكى ئىتقا ئوخشىمايتتى، ئۇ گۆش تەمى يوق ئۇماچقا ياكى سۆكتە ئەتكەن دۇملىمە تاماققا قاراپمۇ قويمايتتى، گۆشى يوق، سۆڭەكمۇ يوق تاماقنى كۆرسە بىئارام بولۇپ، زەنجىرنى غاجاپلا كېتەتتى.

چېن جېن قۇرۇتۇلغان گۆش بىلەن ئەتكەن ئىككى قاچا سۇيۇقئاشنى كۇدىگە قوشۇپ ئىچكەندىن كېيىن، يېرىم قازان سۇيۇقئاشنى بۆرە كۈچۈكى تاماق يەيدىغان داسقا تۆكتى، ئۇنى تاياق بىلەن ئارىلاشتۇرۇپ، تېگىگە چۆكۈپ قالغان گۆشنى

www.uyghurkitap.com

بۆرىگە كۆرسىتىپ قويۇش ئۈچۈن ئۇستىگە لەيلەيتتى، ئاندىن داسنى پۇراپ باقتى، لېكىن داستا گۆش پۇرىقى يوق ئىدى. ئۇ داسقا جىنچىراغقا ئىشلىتىلىدىغان قوي مېيىدىن ئازراق سالماقچى بولدى. كۆن ئىسسىق بولغىنى ئۈچۈن، ساپال قاچىغا ئۇيۇتۇۋالغان قوي مېيى ئېرىگەن ۋە پۇرىقىمۇ ئۆزگىرىپ قالغانىدى. لېكىن، بۆرە سېسىپ قالغان ھايۋان گۆشىگە ئامراق ئىدى، سېسىپ قالغان مايمۇ بۆرە كۈچۈكى ئۈچۈن ياخشى نەرسە ھېسابلىناتتى. قىش پەسلىدىن بۇيان ساقلاپ كېلىۋاتقان ئىككى قاچا قوي مېيى يالىڭ كى بىلەن ئىككىسى ھەر ئاخشىمى كىتاب كۆرگەندە ياقىدىغان جىنچىراغنىڭ مېيى ئىدى، ئۇنىڭ كۆزنىڭ ئاخىرقى كۈنلىرىگە قەدەر يېتىش - يەتمەسلىكىگە بىرنەرسە دېگىلى بولمايتتى. لې-كىن، بۆرە كۈچۈكى بوي تارتىپ ئۆسۈۋاتقان ھالقىلىق پەيتتە تۇرۇۋاتقاچقا، كىتاب كۆرىدىغان ۋاقىتنى چىداپ تۇرۇپ قىسقار-تىشقا توغرا كېلەتتى. ئەمما، چېن جېن ھەر كۈنى كىتاب كۆرى-دىغان ئادىتىنى ئۆزگەرتەلمەيۋاتاتتى. ئەمدى يۇزىنى قېلىن قى-لىپ گاسمەيدىن سوراشقا توغرا كەلدى. ئەگەر بىلگە بوۋاي بىلەن گاسمەي كىتاب كۆرگەندە ئىشلىتىدىغان جىنچىراغنىڭ مېيى تۈگەپ كەتكەنلىكىدىن خەۋەر تاپسا، ئۇلاردىن مايىنى ئاياپ ئولتۇر-مايتتى. ياز كۈنلىرى بەك ئالدىراش ئۆتۈۋاتقاچقا، ئۇنىڭ بوۋايغا تارىخىي ھېكايىلەرنى سۆزلەپ بېرىدىغان، بوۋاي سۆزلەپ بېرىدى-غان ھېكايىلەرنى ئاڭلايدىغان ۋاقتىمۇ ئازىيىپ قېلىۋاتاتتى.

چېن جېن قاچىدىن بىر قوشۇق قوي مېيى ئېلىپ ھورى پۇرقىراپ تۇرغان داسقا تاشلىدى، ئۇنى تازا قوچۇپ پارقىراتتى، پۇراپ بېقىپ، قوي مېيىنىڭ دىماغنى يارغۇدەك ھىدىنى ئالغاندىن كېيىن، بۆرە كۈچۈكى ئەمدى غىڭ قىلمايدىغان تاماق بولدى، دېگەن يەرگە كەلدى، ئارقىدىنلا ئاليۇمىن قازاندىكى سۆك ئۇماچنى ئىتلار تاماق يەيدىغان داسقا تۆكتى، لېكىن ئۇنىڭغا ماي سالمىدى. گۆش ئاز بولغاچقا، يايلاقتىكى ئىتلار پۈتكۈل ياز پەسلىدە يېرىم توق، يېرىم ئاچ كۈن ئۆتكۈزەتتى.

چېن جېن ئىشىكنى ئاچقاندا، ئىتلارنىڭ ھەممىسى بوسۇغىنىڭ تۈۋىگە كېلىپ بولغانىدى. ئۇ ئالدى بىلەن ئىتلارنىڭ تامىقىنى بەردى، ئۇلار داسنى پاك ـ پاكىز يالاپ، ئۆينىڭ كەينىدىكى سايىغا كەتكەندىن كېيىن، بۆرە كۈچۈكى تاماق يەيدىغان داسنى كۆتۈرۈپ ماڭدى، بۆرە كۈچۈكىگە: «بۆرىچاق، تاماق تەييار بولدى !» دەپ توۋلىدى. تولا ساقلاپ كۆزىگە قىزىللىق تىقىلغان بۆرە ھاياجانلىنىپ سەكرەپ، ئۆزىنى بوغۇۋالغىلى تاس قالدى. چېن جېن داسنى بۆرە كۈچۈكىنىڭ ئالدىغا چاققانلىق بىلەن ئىتتىرىپ كەينىگە ئىككى قەدەم چېكىنىدى ۋە بۆرىنىڭ گۆش بىلەن ماي قوشۇلغان ئۈگرىنى ئىچىشىگە قاراپ تۇردى، قارىغاندا، بۇ بىر ۋاخ تاماق خېلى قاملاشقاندەك ئىدى.

چېن جېن بۆرە كۈچۈكىنىڭ ئۇنىڭغا سىڭدۈرگەن ئەجرىنى ئۇنتۇپ قالماسلىقىنى، ھېچبولمىغاندا، ئۇنى ئۆزىنى چىن كۆڭلىدىن ياخشى كۆرىدىغان يېگانە دوست دەپ بىلىشىنى ئارزۇ قىلاتتى. شۇڭا، ئۇ ھەر كۈنى بۆرە كۈچۈكىگە تاماق بېرىدىغان چاغدا ئۇنى توۋلاپ تۇرۇشقا ئادەتلەنگەنىدى. چېن جېن دائىم دېگۈدەك، بىر كۈنى ئەمەس بىر كۈنى ئۆيلىنىپ پەرزەنتلىك بولغاندا، ئۆزۈمنىڭ قىز ـ ئوغۇللىرىمغىمۇ بۇنچىۋالا قىلىپ كەتمەسمەن، دەپ ئويلايتتى. ئۇ بۆرىلەردە بىر خىل سېھرىي قۇدرەت بارلىقىغا ئىشىنەتتى. بۆرىلەر ئاچارچىلىق قاپلىغان ئورماندا ئادەملەر تاشلىۋەتكەن بوۋاقلارنى ئېمىتىپ باقىقان، ئۇلارغا غەمخورلۇق قىلغان، ھامىي بولغان، ئۇلارنى بۆرە قىلىپ يېتىشتۈرگەنىدى. ئەگەر ئىنساندىكى قۇدرەتتىن، بۆرىلەردىكى كۈچتىن ھالقىيدىغان سېھرىي ھېسسىيات بولمىغان بولسا، ئۇنداق «ئەپسانە»لەرنىڭ بارلىققا كېلىشىمۇ مۇمكىن ئەمەس ئىدى. چېن جېننىڭ ئۆزىمۇ بۆرە كۈچۈكىنى باققاندىن ئېتىبارەن ئەپسانىگە ئوخشاپ كېتىدىغان خىياللار ئىلكىدە قالغانىدى. ئۇ تېخى باشلانغۇچ مەكتەپتىكى چېغىدىلا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بىر پارچە ھېكايىسىنى ئوقۇغانىدى. بۇ ھېكايىدە بىر ئوۋچىنىڭ

بىر بۆرىنى قۇتۇلدۇرۇپ قالغانلىقى، يارىسىنى ساقايتقاندىن كېيىن ئۇنى ئورمانغا قويۇۋەتكەنلىكى، بىر كۈنى ئەتىگەندە ئۈۋچىنىڭ ياغاچ ئۆيىنىڭ ئىشىكىنى ئېچىپلا قار ئۈستىگە تاشلاپ قويۇلغان يەتتە ياۋا توشقاننى كۆرگەنلىكى، قاردا بۆرىلەرنىڭ ئاياغ ئىزى قالغانلىقى ... يېزىلغانىدى. چىن جىن بۆرە بىلەن ئادەمنىڭ دوستلۇقى ھەققىدە كۆرگەن بۇ تۇنجى ھېكايە شۇ چاغدىكى بۆرە بىلەن مۇناسىۋەتلىك ھەرقانداق كىتاب ۋە كىنولاردا يېزىلغان ئەھۋال بىلەن ئوخشاش ئەمەس ئىدى. كىتابلارنىڭ مۇتلەق كۆپچىلىكىدە بۆرە موماي قوزىنى يەۋەتكەنىدى، كىچىك بالىلارنىڭ يۈرىكىنى سۇغۇرۇۋالغان بۆرە، دېگەندەك قورقۇنچلۇق، ئېچىنىشلىق ۋەقەلەر تەسۋىرلىنەتتى. ھەتتا لۇشۇننىڭ قەلىمىدىكى بۆرىمۇ ئەنئەنىۋى ۋەھشىي ئوبرازدا تەسۋىرلەنگەنىدى. چېن جېن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ ھېلىقى ھېكايىسىگە ئىنچىل رەۋىشتە مەھلىيا بولۇپ يۈردى، ئۇزاق يىللار ئۆتكەندىمۇ ئېسىدىن چىقارمىدى، ئاشۇ ئۈۋچىدەك ئادەم بولۇشنى كۆڭلىگە پۈكتى، قېلىن قارنى كېچىپ، ئورماندىكى بۆرە بىلەن ئويناشقۇسى، بۆرىنى قۇچاقلاپ ئاپئاق قار ئۈستىدە يۇمىلىغۇسى، بۆرىنىڭ دۈمبىسىگە مىنىپ قارلىق دالىدا ماڭغۇسى كەلدى ...

مانا ئەمدى ئۇنىڭ ئۆزىگىمۇ تەئەللۇق، تۇتۇپ باقسىمۇ، سىلاپ باقسىمۇ بولىدىغان ھەقىقىي بىر بۆرىسى بار. ئۇ بۇ بۆرىنى ياخشى باقسىلا، ئۇنى قۇچاقلاپ ياپپېشىل چۆپلۈك ئۈستىدە يۇمىلاپ ئويناپ بولۇۋېرەتتى. دېمىسىمۇ، ئۇ بۇ بۆرە كۈچۈكى بىلەن بىرنەچچە قېتىم يۇمىلاپ ئويناپ باققانىدى. مۇشۇنىڭدىن قارىغاندا، چېن جېننىڭ خىيالىنىڭ يېرىمى ئەمەلگە ئاشقانىدى. لېكىن، يەنە بىر يېرىمىغا بىر نەرسە دېگىلى بولمايتتى، بۆرە كۈچۈكى چوڭ بولۇپ ئۇنىڭغا بىر ئۇۋا كۈچۈكنى قالدۇرغاندىن كېيىن، ئورمانغا ياكى يايلاققا قايتىپ بۆرە توپىغا يېڭىۋاشتىن قوشۇلۇپ كېتىشى كېرەك ئىدى. چېن

جېن ئۆزىنىڭ ئاتقا مىنىپ، بىر توپ بۆرە ئىتىنى ئەگەشتۈرۈپ يايلاقنىڭ ئىچكىرىسىگە قاراپ ماڭغانلىقىنى، چەكسىز دالا ۋە قاتمۇقات تاغلارغا قاراپ: «مەن كەلدىم، تاماق تەييار بولدى» دەپ ۋارقىرىغانلىقىنى، خىرە ـ شىرە قاراڭغۇلۇق ئىچىدىن تۆمۈرگە ئوخشاش كۆك، يولۋاسقا ئوخشاش قاۋۇل بۆرە شاھىنىڭ بىر توپ بۆرىنى كەينىگە سېلىپ، ئۆزاقتىن بۇيان كۈرۈشمىگەنلىكىنى تۇيغۇسىدا پەيدا بولغان ھاياجان ئىچىدە ھۇۋلاپ يۈگۈرۈپ كەلگەنلىكىنى چۈشىدە كۆرگەنىدى ... لېكىن بۇ يەر يايلاقتىكى چارۋا رايونى ئىدى، پۈتكۈل ئاۋۇل ئۇۋچىلار، ئوۋ ئىتلىرى، مىلتىق ۋە نەيزە بىلەن قوراللانغان بولغاچقا، چوڭ بولۇپ يېڭىۋاشتىن تەبىئەت دۇنياسىغا قايتقان بۆرە كۈچۈكىنىڭ يەتتە ياۋا توشقاننى سوۋغات تەرىقىسىدە كۆتۈرۈپ موڭغۇل ئۆيىنىڭ ئالدىغا كېلىشى مۇتلەق مۇمكىن ئەمەس ئىدى...

چېن جېنغا ئۆزىنىڭ تومۇرىدىمۇ كۆچمەن چارۋىچى مىللەتلەرنىڭ قېنى كۆۋرەپ ئېقىۋاتقاندەك بىلىنەتتى. گەرچە ئۇلۇغ بوۋىسى سېپى ئۆزىدىن دېھقان بولسىمۇ، لېكىن ئۆزىنىڭ نوقۇل تېرىقچىلىق بىلەن مەشغۇل بولىدىغان مىللەتنىڭ ئەۋلادىغا ئوخشىمايدىغانلىقىنى، خۇاشيا مىللىتىدىكى تەرىقەتچى تالىپ ۋە ئۇششاق دېھقانچىلىقتا باغلىنىپ قالغانلاردەك ئەمەلىيەتچىل، ئەمەلىي ئىش قىلىدىغان، ئەمەلىي ئىشقا كۆڭۈل بۆلىدىغان، ئەمەلىي نەپنى كۆزدە تۇتىدىغان، ئەسقاتمايدىغان قۇرۇق خام خىيالنى يامان كۆرىدىغانلاردىن ئەمەسلىكىنى ھېس قىلاتتى. ئۇ ئۆزىنىڭ يېرىم ئارزۇسىنى ئەمەلگە ئاشۇرغانىكەن، ئەمدى قىزغىنلىقى ۋە باتۇرلۇقىغا تايىنىپ كېيىنكى يېرىمىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇشقىمۇ تەۋەككۈل قىلىشى كېرەك ئىدى. چېن جېن يايلاقنىڭ ئۆزىدىكى ئۆزاقتىن بۇيان بۇرۇقتۇرما ھالەتتە ياتقان غايە ۋە قارامىلىقنى تېخىمۇ بەك چوڭقۇرلۇقتىن ئويغىتىشنى ئۈمىد قىلاتتى.

بۆرە كۈچۈكى داسنى يالاپ، ياغلاپ قويغاندەك پارقىرىتىۋەت-

تى. ئۇ يېرىم مېتىردىن ئۇزۇنراق بوي تارتقان، قورسىقى تويغاندا تېخىمۇ گەۋدىلىك كۆرۈنىدىغان بولۇپ قالغانىدى. قارىماققا ئۇنى ئىتنىڭ كۈچۈكلىرىدىن بىر غېرىچ ئۇزۇن ئىدى. جىن جىن داسنى ئىشىكنىڭ يېنىغا قويۇپ، بۆرىنىڭ دائىرىسىگە كىرىدى. ئەمدى باداشقاننى قۇرۇپ ئولتۇرۇپ، ئۇنىڭ بىلەن ئېغىز ـ بۇرۇن يالىشىپ ئوينىسا بولىدىغان چاغ بولغانىدى. ئۇ بۆرە كۈچۈكىنى قۇچىقىغا ئالدى، پۇتىنىڭ ئۈستىگە ئوڭدا ياتقۇزۇپ، قورسىقىنى سىلىدى. يايلاقتىكى ئىتلار بۆرە بىلەن تۇتۇشۇپ قالغاندا، ئۇلارنىڭ قورسىقى قارشى تەرەپنىڭ ھۇجۇمىغا قىلچە بەرداشلىق بېرەلمەيدىغان ئەجەللىك جاي ھېسابلىناتتى، مەيلى قايسىسى بولسۇن، قورسىقى يېرىلىپلا كەتسە چوقۇم ئۆلەتتى. شۇڭا، بۆرە بىلەن ئىت ئوڭدا ياتىدىغان، ئۆزىنىڭ قورسىقىنى ئۆزى ئىشەنمەيدىغان يات بىرىگە تۇتۇپ بېرىدىغان ئىشنى ھەرگىز قىلمايتتى. گەرچە دورجىنىڭ بۆرە كۈچۈكى كىچىك بالىنى چىشلەپ قويۇپ جېنىدىن جۇدا بولغان بولسىمۇ، لېكىن چېن جېن يەنىلا بارمىقىنى بۆرە كۈچۈكىنىڭ يالىشىغا تۇتۇپ بەردى، ئۇ بۆرە كۈچۈكىنىڭ ئۇنى چىشلىمەيدىغانلىقىغا ئىشىنەتتى. بۆرە كۈچۈكى ئۇنىڭ بارمىقىنى خۇددى ئۆزىنىڭ بىر تۇغقان قېرىنداشلىرىنىڭ بىر يەرلىرىنى چىشلىگەندەك يېنىك چىشلەپ قويىدى. بۆرە كۈچۈكى ئۆزىنىڭ قورسىقىنى ئۇنىڭغا خاتىرجەم تۇتۇپ بەرگەن يەردە، ئۇ ئۆزىنىڭ بارمىقىنى بۆرە كۈچۈكىنىڭ ئاغزىغا سالسا نېمە بوپتۇ؟ ئۇ بۆرە كۈچۈكىنىڭ كۆزىدىن دوستلۇقنى، ئىشەنچنى كۆرگەندەك ئىدى.

چۈش بولاي دېگەندە، موڭغۇل ئېگىزلىكىدىكى كۈننىڭ نۇرى قورۇلۇپ قالغان ياپيېشىل ئوت ـ چۆپنىڭ ھالىنى قويمىدى، باشلىرىنى ساڭگىلىتىۋەتتى. بۆرە كۈچۈكىنىڭمۇ قىيناقتا چۈشىدىغان ۋاقتى بولغانىدى. ئۇ ئاغزىنى يوغان ئاچتى، توختىماي ھاسىرىدى، تىلىنىڭ ئۇچىدىن شۆلگەيلىرى ئاقتى. جىن جىن موڭغۇل ئۆيىنىڭ چۆرىسىدىكى كىگىزنىڭ

ھەممىسىنى ئۈستىگە قايرىۋەتكەچكە، ھەممە تەرىپىدىن شامال ئۆتۈشۈپ تۇرىدىغان ئۆي بەئەينى قەپەسكە ئوخشاپ قالغانىدى. ئۇنى بىر قاراشقا شىپاڭ دېيىشمۇ بولاتتى، ئۆيدە ئولتۇرۇپ كىتاب كۆرگەچ، بۆرە كۈچۈكىگە كۆز - قۇلاق بولۇشقىمۇ قولايلىق ئىدى. چىن جىن بۆرىنى ئاپتاپتىن قوتۇلدۇرۇشنى ئويلايتتى. دەرۋەقە، يايلاق بۆرىلىرى يامان ھاۋادىن قورقۇپ قالمايتتى، قاتتىق سوغۇق ياكى كۆيدۈرىدىغان ئاپتاپقا بەرداشلىق بېرەلمەيدىغان بۆرىلەر شەپقەتسىزلىك بىلەن شاللىنىپ كېتەتتى، يايلاقتا پەقەت چىداملىق بۆرىلەرلا مەۋجۇت بولۇپ ياشىيالايتتى. لېكىن، ھاۋا بەك ئىسسىپ كەتكەن چاغلاردا، يايلاقتىكى ھەرقانداق چىداملىق بۆرىمۇ تاغنىڭ تەسكەي تەرىپىگە ئۆتۈپ، تاشنىڭ كەينىدە سايىداشقا مەجبۇر بولاتتى. شۇڭا، بىلگە بوۋاي، ياز كۈنى قوي باقاندا، قوي پادىسىنى سايە يەردە توختاتماڭلار، ئالدى بىلەن ئۆزۈڭلار بىرىپ «پىستىرما»دا ياتقان بۆرە بارمۇ - يوق، قاراپ بېقىپ بىر ئىش قىلىڭلار، دېگەنىدى.

چىن جېنىنىڭ قانداق قىلىپ بۆرىنى سەگىتكىلى بولىدىغانلىقىغا كاللىسى يەتمىدى. ئۇ ئاۋۋال بۆرىنىڭ ئىسسىققا چىداش ئىقتىدارىنىڭ قانچىلىك ئىكەنلىكىنى كۆرۈپ باقماقچى بولدى. ئۆيگە كىرىۋاتقان شامالمۇ ئىسسىق ئىدى. ئويمانلىقتىكى كالا پادىسىمۇ ئوتلاشتىن باش تارتىپ، ئېقىننىڭ بويىدىكى نەم يەرگە يېتىۋالغانىدى، نېرىدىكى قوي پادىلىرى شامالغا يۈزىنى قىلىپ ئۇخلاۋاتاتتى. تاغنىڭ چوققىسىدىن ئۈچ بۇرجەكلىك ئاق «چېدىر»لار كۆرۈنۈپ قالدى. بۇ پادىچىلار ئۆزى ياسىۋالغان سايىۋەن ئىدى، ئىسسىققا پايلىيالمىغان پادىچىلار قورۇقنىڭ دەستىسىنى سۇغۇرنىڭ كامىرىغا سانجىپ، ئۇچىسىدىكى ئۇزۇن ئاق كۆڭلەكنى سىلىپ قوزۇقنىڭ ئۇچىغا ياقىسى تەرەپتىن باغلايتتى، ئاندىن ساڭگىلاپ تۇرغان ئىككى پېشىنى تاش بىلەن باسۇراتتى، بۇنىڭ بىلەن ئاپتاپنى توسىدىغان چېدىر

بارلىققا كېلەتتى، چېن جېنمۇ ئۇنىڭ ئىچىدە ئۆلتۈرۈپ سايىداپ باققانىدى. مۇنداق چېدىرغا ئىككى پادىچى سىڭغاتتى، كۆپ ھاللاردا بىرى ئۇخلاپ ھاردۇق ئالاتتى، يەنە بىرى ئىككىسىنىڭ ئورنىدا قويغا قارايتتى. ئۈچ بۇرجەكلىك مۇنداق چېدىر يايلاق ئۈستى كەتكەندەك قىزىپ كەتكەندىلا پەيدا بولاتتى. چېن جېننىڭ ئىچى تىت ـ تىت بولغىلى تۇردى.

بۆرە كۈچۈكى ئاپتاپقا چىدىماي ئۆزىنى قويغىلى يەر تاپالمىدى، ئۆرە تۇرۇپ باقسىمۇ، يېتىپ باقسىمۇ بولمىدى. قۇمنىڭ يۈزى سۇنىڭ دولقۇنىدەك جىمىرلاپ، ئىسسىق كۆتۈرۈلەتتى. پۇتىنىڭ ئالقىنى كۆيۈۋاتقان بۆرە كۈچۈكى بىردەم ئۇ پۇتىنى، بىردەم بۇ پۇتىنى كۆتۈرۈپ باقتى، ئەتراپقا تەلمۈرۈپ ئۈستىنىڭ كۈچۈكلىرىگە كۆز يۈگۈرتتى، ھارۋىنىڭ سايىسىدا ياتقان بىرىنى كۆرۈپ يېرىلغۇدەك بولدى ـ دە، زەنجىرنى تارتىپ شاراقشىتىۋەتتى. چېن جېن يۈگۈرگەن پېتى ئۆيدىن چىقتى، مۇشۇنداق قاقلىنىۋەرسە، بۆرە كۈچۈكىنىڭ راستلا قۇمشىكەردە قورۇغان كاشتاندەك بولۇپ قېلىشىدىن ئەنسىرىدى. ناۋادا ئىسسىق ئۆتۈپ كېتەدىغان ئىش چىقسا، مەيداندىكى مال دوختۇرىنىڭ ئۇنى داۋالاشقا ماقۇل بولۇشى مۇمكىن ئەمەس ئىدى. قانداق قىلىش كېرەك؟ يايلاقتا شامال بەك چىقىدىغان بولغاچقا ھېچكىم كۈنلۈك كۆتۈرمەيتتى، چارۋىچىلاردا پەقەت يامغۇرلۇق چاپانلا بولاتتى. بۆرىگە ئاتاپ سايىۋەن ياساپ بېرىشنىڭ تېخىمۇ يولى يوق ئىدى. كالا ھارۋىسىنى ئېتىتىرىپ ئاپىرىپ، بۆرە كۈچۈكىنى ئۇنىڭ سايىسىدا ياتقۇزسا قانداق بولار؟ يامان يېرى، بۆرە كۈچۈكى زەنجىرنى چاقىقا يۆگىۋېلىپ ئۆزىنى بوغۇپ ئۆلتۈرۈپ قويۇشى مۇمكىن. ئەڭ ياخشىسى، پادىچىلار ئۆزىگە ياسىۋالغاندەك ئۈچ بۇرجەكلىك چېدىر. لېكىن، چېن جېن بۇنىڭغا قانداق پېتىنسۇن؟ ئايدالىدىكى چارۋىلاردىن تارتىپ چارۋىچىلارغىچە ئاپتاپتا كۆيۈپ يۈرسە، تەپ تارتماي تۇرۇپ بۆرىگە سايىۋەن ياساپ بەردى دېگەن قانداق «سەنئەتچىلىك»

ھېسسىيات؟» بۇ پۇتكۇل چوڭ ئەترەتتىكى بۆرە بېقىشقا قارشى چىققان چارۋىچىلار بىلەن زىيالىي ياشلارنىڭ ئاغزىغا گەپ سېلىپ بېرىش بولمامدۇ؟ بۇ كۈنلەردە ھەممەيلەن ئالدىراش بولۇپ كېتىپ، بۆرە كۈچۈكىنى ئۇنتۇپ قالغاندەك بولدى. ئوغرىلىقچە بۆرە باققاننى ئاز دەپ، بۆرە كۈچۈكىنى ئۆلارنىڭ يادىغا كەلتۈرۈپ قويۇش بولمايدىغان ئىش ئىدى.

چېن جېن سۇ توشۇيدىغان ھارۋىدىكى چېلەكتىن يېرىم داس سۇ ئېلىپ بۆرە كۈچۈكنىڭ ئالدىغا قويدى. كۈچۈك بېشىنى داسقا تىقىپ، يېرىم داس سۇنى بىردەمدىلا ئىچىپ بولدى، ئاندىن تېزلىك بىلەن چېن جېننىڭ دالدىسىغا كېلىپ، زەھەردەك كۆيدۈرۈۋاتقان كۈن نۇرىدىن ئۆزىنى قاچۇردى، باققۇچىسى يوق يېتىم بالىدەك چېن جېننىڭ پۇتىغا دەسسەپ، ئۇنى كەتكىلى قويمىدى. چېن جېن بىردەم تۇرۇپلا، گەدىنىنىڭ بىگىز سانجىغاندەك ئېچىشىۋاتقانلىقىنى تۇيدى، ئەگەر دەرھال كەتمىسە، بىر قەۋەت تېرىسى سويۇلۇپ چۈشۈشى مۇمكىن ئىدى. ئۇ نائىلاج بۆرە تۇرغان دائىرىدىن چىقىپ، يېرىم چېلەك سۇ كۆتۈرۈپ كەلدى ـ دە، بۆرىنىڭ ئايىغىغا چاچتى، قۇملۇق يەردىن قاسقاننى كۆتۈرگەن چاغدىكىدەك ھور چىقىپ كەتتى. بۆرە كۈچۈكى يەردىكى تېمپېراتۇرىنىڭ پەسلەپ قالغانلىقىنى بىلىپ، مەيدىسىنى دەرھال نەم يەرگە ياقتى. ئۇ بىرنەچچە سائەت ئۆرە تۇرۇپ چارچىغانىدى. لېكىن، ئەمدىلا نەملەشكەن يەر ھايال ئۆتمەيلا يەنە قىزىپ كەتتى. بۆرە ئورنىدىن تۇرۇپ نەچچىنى پىرقىرىۋەتتى. چېن جېندا باشقا ئامال قالمىغاندەك ئىدى، توختىماي سۇ چېچىۋېرىشكىمۇ بولمايتتى. چاچقان تەقدىردىمۇ، قوي باققىلى كەتكەندە يەنە نېمە قىلىپ بېرەلەيتتى؟

چېن جېن ئۆيگە كىرگەندىن كېيىن كىتاب كۆرۈشكە كۆڭلى بارمىدى، بۆرە كۈچۈكى ئاپتاپ ئۆتۈپ ئاغرىپ قالارمۇ، ئورۇقلاپ كېتەرمۇ، ئۆلۈپ قالارمۇ، دېگەنلەرنى ئويلاپ ئەندىشىگە چۈشتى. ئۇ بۆرىنى زەنجىرلەپ بېقىپ چارۋىلارنىڭ

بەختەرلىكىگە كاپالەتلىك قىلغان بىلەن، ئۇنىڭ ئۆزىنىڭ ھاياتىغا كاپالەتلىك قىلغىلى بولمايدىغانلىقىنى ئويلىمىغانىدى. ئۇنى مۇقىم ئولتۇراقلاشقان رايوندا باققان بولسا، ئۇنىڭغا كاتەك سېلىپ بەرگىلى، ھېچبولمىغاندا، بىر تەرىپىگە تام قوپۇرۇپ بەرگىلى بولاتتى. ئىپتىدائىي كۆچمەن چارۋىچىلىق مۇھىتىدا راستلا بۆرە باققىلى بولمامدىغاندۇ؟ بۆرىنى قانداق بېقىشنى بىلگە بوۋايمۇ بىلمىگەنىكەن، ئۆرنەك قىلغۇدەك ھېچقانداق تەجرىبە يوق ئىدى.

چېن جېن بۆرە كۈچۈكىدىن كۆزىنى ئۈزمىدى، ئويلىمىغان نەرسىسى قالمىدى، يەنىلا ھېچ نەرسە ئەقلىگە كەلمىدى.

بۆرە كۈچۈكى ئۆزىنىڭ دائىرىسىدە تېنىمسىز ئايلاندى، ئايلىنىۋېرىپ دائىرىنىڭ سىرتىدىكى چۆپلۈككە كۆزى چۈشكەندەك بولدى، ئۇ يەرنىڭ تېمپېراتۇرىسى دائىرىنىڭ ئىچىدىكى قۇملىشىپ كەتكەن يەردىن تۆۋەندەك قىلاتتى. بۆرە كۈچۈكى يانتۇ بولۇپ، ئارقا پۇتى بىلەن چۆپ بار يەرنى دەسسەپ باقتى، ئۇ يەر ھېچقانچە قىزىق ئەمەستەك ئىدى. ئۇ سوزۇلۇپ تۇرۇپ دائىرىنىڭ سىرتىدىكى چۆپلۈككە ياتتى، بېشى بىلەن مەيدىسىنى دائىرە ئىچىدىكى ئىسسىق قۇمغا قويدى، زەنجىر تۈپتۈز تارتىلدى. ئۇ گەرچە يەنىلا ئاپتاپقا قاقلىنىۋاتقان بولسىمۇ، لېكىن بەدىنى ئاستىدىكى ئىسسىقلىق زور دەرىجىدە پەسكويغا چۈشكەنىدى. چېن جېن خۇش بولۇپ كېتىپ، بۆرە كۈچۈكىنى سۆيۈپ قويغۇسى كېلىپ كەتتى. بۆرە كۈچۈكىنىڭ بۇ ئاقىلانە چارىسى چېن جېننىڭ كۆڭلىدە ئۈمىد ئۇچقۇنلىرىنى ياندۇرغاندەك بولدى. ئۇ دەرھال ئىسسىنى يېغىپ، ھاۋا تازا ئىسسىپ كەتكەن چاغدا بۆرە كۈچۈكىگە كۈن ئارىلاپ ئورۇن يۆتكەپ بېرىشنى، دائىرە ئىچىدىكى ئوت ـ چۆپلەر قۇملاشقان ھامان باشقا يەرگە باغلاشنى كۆڭلىگە پۈكتى. ئۇ بۆرىلەرنىڭ ياشاش ئىقتىدارىنىڭ ئادەملەر تەسەۋۋۇر قىلغاندىن ھالقىپ كېتىدىغانلىقىنى ئويلاپ ئەجەبلەندى. ئانىسىنىڭ يېتەكلىشىدىن

ئايرىلىپ قالغان بۆرە كۈچۈكىدە ئۆزىنىڭ قىيىنچىلىقىنى ئۆزى ھەل قىلىدىغان تۇغما قابىلىيەت بار يەردە، كوللېكتىپ ھەرىكەت قىلىدىغان بۆرە توپىنى بىر نەرسە دەپ بولمايدىغاندەك ئىدى. چېن جېن كۆرپىگە ئۆزىنى تاشلاپ كىتابنى قولىغا ئالدى.

ئۆينىڭ سىرتىدا ئات تۇياقلىرىنىڭ دۈپۈرلىگىنى ئاڭلاندى، ئىككى ئاتلىق ئاتلىرىنى ئوقتەك يۈگۈرتۈپ، يىگىرمە نەچچە مېتىر نېرىدىكى ھارۋا يولىدىن توپا توزۇتقان پېتى كەلمەكتە ئىدى. چېن جېن يولدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقان يىلقىچىلار ئوخشايدۇ دەپ، ئۇلارنىڭ كىملىكىگە دىققەت قىلمىدى. ئىككى ئاتلىق موڭغۇل ئۆيىگە يېقىنلاپ كەلگەندە، بىراقلا يولىنى ئۆزگەرتىپ، بۆرە كۈچۈكىگە قاراپ ئات سالدى. چۆچۈپ كەتكەن بۆرە كۈچۈكى ئارقا ئىككى پۇتى بىلەن ئۆرۈدەپ، زەنجىرنى تارتىشتۇردى. ئالدىدىكى ئاتلىق بۆرە كۈچۈكىنىڭ بويىنىغا قورۇق تاشلاپ، جىمى كۈچى بىلەن بىرلا تارتىۋىدى، بۆرە كۈچۈكى يەردىن ئۈچۈپ چىقىپ ھاۋا بوشلۇقىغا كۆتۈرۈلدى. قورۇقنىڭ كۈچى ۋە قورۇق تاشلىغان ئاتلىقنىڭ ئەلپازىدىن قارىغاندا، ئۇ زەنجىرنىڭ تارتىش كۈچىدىن پايدىلىنىپ تۇرۇپ، بۆرە كۈچۈكىنىڭ بويىنىنى چورتلا ئۈزۈۋېتىشنى پىلانلىغاندەك ئىدى، بۇ ئەھۋالدا بۆرە كۈچۈكى ئۆلمەي قالمايتتى. بۆرە كۈچۈكى چاققانلىق بىلەن بويىنىنى سۇغۇرۇۋېلىپ يەرگە چۈشكەن ئەسنادا، كەينىدىن چېپىپ كەلگەن ئاتلىق قولىدىكى قورۇق بىلەن بۆرە كۈچۈكىنى كېلىشتۈرۈپ بىرنى سالدى، بۆرە كۈچۈكى تۇگۈلۈپ قېلىپ، يۇمىلاپ كەتتى. ئالدىدىكى ئاتلىق ئاتنى توختىتىپ، كالتەكنى يەنە بىر قولىغا ئالدى ـ دە، بۆرە كۈچۈكىنى ئۇجۇقتۇرۇۋېتىش ئۈچۈن ئاتتىن چۈشۈشكە تەمشەلدى. چېن جېن قاتتىق بىرنى ۋارقىراپ، قازان بېشىدىكى نوغۇچنى كۆتۈرگەن پېتى ئۆيدىن ئېتىلىپ چىقتى. ئىككىيلەن چېن جېننىڭ جىنىدىن تويغاندەك ئەلپازىنى كۆرۈپ دەرھال

www.uyghurkitap.com

ئاتقا مىندى ـ دە، توپا ـ چاڭنىڭ ئىچىدە كۆزدىن غايىب بولدى، ئاڭغىچە بىرىنىڭ: «بۆرە ئۇياقتا تاي يەپ ئاۋارە، بۆيەردە بىرى بۆرە بېقىپ ئاۋارە، قاچانلا بولسۇن بىر كۈنى ئۇنىڭ بۆرىسىنى ئۆلتۈرۈۋېتىمەن!» دېگىنى ئاڭلاندى.

خۇاڭ خۇاڭ بىلەن يىلى قاۋاپ چىقىپ، ئوخشاشلا تايلاق يېدى. ئىككى ئاتلىق يىلقا تەرەپكە كەتتى.

چېن جېن ئىككىيلەننىڭ كىملىكىنى ئوچۇق كۆرەلمىگەن بولسىمۇ، بىرىنىڭ بىلگە بوۋايدىن تەنقىد ئىشىتكەن ھېلىقى پادىچى ئىكەنلىكىنى پەم قىلدى، يەنە بىرى تۆتىنچى گۇرۇپپىدىكى يىلقىچى ئىدى. بۇ ئىككىيلەننىڭ قىلىقىدىن قارىغاندا، ئۇلار بۆرە كۈچۈكىنى ئۇجۇقتۇرۇۋېتىشنى پىلانلاپ كەلگەندەك ئىدى. چېن جېن موڭغۇل ئاتلىقلىرىنىڭ چاقماق تېزلىكىدە ھۇجۇمغا ئۆتكەندە قانچىلىك قورقۇنچلۇق بولىدىغانلىقىنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆردى.

چېن جېن بۆرە كۈچۈكىنىڭ قېشىغا يۈگۈرۈپ باردى، بۆرە كۈچۈكى قورقىنىدىن قۇيرۇقى ئىچىگە كىرىپ كەتكەن، راۋۇرۇس ئۆرە تۇرالماي لاغىلداپ تىترەۋاتاتتى. ئۇ چېن جېننى كۆرۈپ، خۇددى مۇشۇكنىڭ ئالىقىنىدىن مىڭ تەستە قۇتۇلغان چۈجە قېرى مېكيانىنىڭ قويىنىغا ئۆزىنى ئاتقاندەك، مۇدۈرۈپ قوپۇپ دېگەندەك چېن جېنغا ئۆزىنى تاشلىدى، چېن جېنمۇ تىترەپ تۇرۇپ كۈچۈكنى قولىغا ئالدى، ئادەم بىلەن بۆرىنىڭ تىترىكى گىرەلەشتى. ئۇ ئالدىراپ ـ تېنەپ قولىنى بۆرە كۈچۈكىنىڭ بويىنىغا ئۇزاتتى، خۇداغا شۈكۈر، ئۇنىڭ بويىنى ئۈزۈلۈپ كەتمىگەن، لېكىن بويىندىكى بىر تۇتاش تۈك قىرىلىپ كېتىپ، قان تەپچىرەپ قالغانىدى، يۈرىكى گۈپۈلدەپ سوقاتتى.

چېن جېن ئۇنى بىردەم ئەركىلىتىپ، بىردەم سىلاپ، ئۇنىڭمۇ، ئۆزىنىڭمۇ لاغىلداشلىرىنى بېسىقتۇردى، ئۆيگە كىرىپ بىر پارچە گۆش ئېلىپ چىقتى ـ دە، بۆرە كۈچۈككە يېگۈزۈپ تەسەللى بەردى. بۆرە كۈچۈكى گۆشنى يەپ بولغاندىن كېيىن،

چىن جىن ئۇنىڭ مەيدىسىنى سىلاپ باقتى، كۈچۈكنىڭ يۈزىنى يۈزىگە يېقىن كەلتۈرۈپ، ئۇنى باغرىغا باستى، كۈچۈكنىڭ يۈرىكى جايىغا چۈشكەندەك قىلاتتى، لېكىن ئۇ تېخىچە ۋەھىمىدىن قۇتۇلالمايۋاتقانلىقى ئۈچۈن، چىن جىنغا بىر ھازا قارىدى، يۇلقۇنۇپ بېرىپ، تۇيۇقسىزلا چىن جىننىڭ ئېڭىكىنى يالاپ قويدى. چىن جىن ئالەمشۇمۇل خۇش بولۇپ كەتتى، بۇ بۆرە كۈچۈكنىڭ ئۇنى ئىككىنچى قېتىم يالاپ قويۇشى ئىدى، شۇنداقلا ئۇنىڭ تۇنجى قېتىم مىننەتدارلىق بىلدۈرگەنلىكى ئىدى. قارىغاندا، بۆرىنىڭ ئۆزىنى قۇتقۇزۇۋالغان ئادەمگە يەتتە ياۋا توشقاننى ئېلىپ بارغانلىقى يالغاندىن توقۇپ چىققان ھېكايە ئەمەستەك قىلاتتى.

لېكىن، چىن جىننىڭ يۈرىكى ئېغىپ، چوڭقۇر بىر ھاڭغا چۈشۈپ كېتىۋاتقاندەك بولدى. ئۇ ئەنسىرىگەن ئىش ئاخىر يۈز بەرگەنىدى، ئۇ بۆرە باقتىم دەپ مۇتلەق كۆپ ساندىكى چارۋىچىلارنىڭ كۆڭلىگە ئازار بەرگەنىدى، ئۆزىمۇ چارۋىچىلارنىڭ ئۆزىگە سالقىن مۇئامىلە قىلىۋاتقانلىقىنى، ئۇنىڭدىن يىراقلىشىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلغانىدى، ھەتتا بىلگە بوۋايمۇ ئۇنىڭ ئۆيىگە پات - پات كەلمەيدىغان بولۇپ قالغانىدى. ئۇ چارۋىچىلارنىڭ نەزىرىدە باۋ شۇنگۈي بىلەن ئىشلەمچىلەرگە ئوخشاش يايلاقنىڭ قائىدە - يوسۇنلىرىغا بۇزغۇنچىلىق قىلىدىغان ياقا يۇرتلۇق بولۇپ قېلىۋاتاتتى. بۆرە يايلاق مىللەتلىرىنىڭ مەنىۋىيىتىدىكى توتېم ئىدى، جىسمانىي جەھەتتىن ئالغاندا يېرىم - يارتا ۋەھشىي دۈشمەن قاتارىغا كىرەتتى. مەيلى مەنىۋىيەتتىن، مەيلى جىسمانىيەتتىن بولسۇن، يايلاقتىكى چارۋىچىلار بۆرە بېقىشقا يول قويمايتتى. چىن جىننىڭ بۆرە باققانلىقى مەنىۋى تەرەپتىن بىدئەتلىك، جىسمانىي تەرەپتىن بولسا دۈشمەن بىلەن ئاپاق - چاپاق بولۇش ئىدى. ئۇ ھەقىقەتەن يايلاقتىكى ئىلاھىي ئەھكاملارغا دەخلى - تەرۇز قىلغان، يايلاق مىللەتلىرى ۋە يايلاق مەدەنىيىتىدىكى پەرھىزنى بۇزغانىدى. چىن

جىنىنىڭ بۆرە كۈچۈكىنىڭ ھاياتىنى ساقلاپ قېلىشقا، ئۇنى داۋاملىق بېقىۋېرىشقا كۆزى يەتمەيۋاتقاندەك بولدى. لېكىن، ئۇنىڭ راستلا «بۆرە توتېمى بىلەن يايلاق روھى»نىڭ مەخپىيىتىنى ۋە قىممىتىنى خاتىرىلىگۈسى، ئۇنىڭ تېگى ـ تەكتىگە يەتكۈسى بار ئىدى. دۇنيانىڭ، شۇنداقلا جۇڭگونىڭ تارىخىغا غايەت زور تەسىر كۆرسەتكەن بۆرە توتېمىنىڭ يايلاقتىلكى كۆچمەن چارۋىچىلىق تۇرمۇشىنىڭ يوقىلىشىغا ئەگىشىپ يوقىلىشىغا كۆزىنى پارقىرىتىپ قاراپ تۇرۇشقا بولمايتتى، ئۇنىڭ يايلاق ئادەملىرىنىڭ جىسمىغا ئوخشاش، بۆرىلەرنىڭ ھەزىم قىلىشىغا تاشلاپ بېرىلىپ كۆكۈم ـ تالقان بولۇپ كېتىشىگە، ھېچقانداق ئىزنا قالدۇرماي ئىز ـ دېرەكسىز غايىب بولۇپ كېتىشىگە قول قوۋۇشتۇرۇپ ماقۇل دېيىشكە تېخىمۇ بولمايتتى. بۇ ئېھتىمال ئاخىرقى پۇرسەت ئىدى، چېن جېن ئۆز پىكرىدە چىڭ تۇرۇشى، بۆرە جاھىللىق بىلەن چىنىقتۇرۇشى، چېنىق چىنىقىشى، ئادالەتچە بولۇشى ئىدى. ئۇ ئىزلىگۈچى ئىدى، باقتى، ئىزلاپ تېخىچە قايتمىغاندى. ئەگەر ئۇ ئۆي باققان بولسا، مۇشۇ گۆرۈپپىدىكى چارۋىچىلاردىن بۆلەك گۆرۈپپىدىكىلەر ئوخشىلىقچە بۇ يەرگە يېقىن كېلەلمەيتتى. ئىزلاش ناتونۇش ئادەملەرنىڭ ئىتىنى چىشلەپ، قوغلاپ ئاللا ـ توۋىسىنى چىقىرىۋېتەتتى. ئۇ بايىقى ئىككى ئاتلىقنىڭ شۇملۇق چىقىپ تۇرغان كۆزلىرىدىن ئۇلارنىڭ ئىزلاش يوق پۇرسەتتىن پايدىلانغانلىقىنى، شۇ تۈپەيلى تۇيۇقسىز ھۇجۇمغا ئۆتكەنلىكىنى ھېس قىلدى.

قۇياش ئۆزىنىڭ بىر كۈندىكى ئەڭ يۇقىرى ئىسسىقىنى چىقارمايۋاتقان بولسىمۇ، لېكىن ئويمانلىق ئۆزىدىكى ھەممە ھارارەتنى بۆرە كۈچۈكى ياتقان دائىرىگە توپلىغاندەك ئىدى. بۆرە كۈچۈكى ياتقان يەرنىڭ ھارارىتى پەسەيگەندەك قىلغىنى بىلەن، ئۇنىڭ بېشى بىلەن بوينى دەل قوم لېگەننىڭ ئۈستىدە ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، بوينى جاراھەتلەنگەن بولغاچقا، بۆرە كۈچۈكى ئاخىرىغا بېرىپ ياتالمىدى، ئورنىدىن تۇرۇپ ئۆزىنىڭ دائىرىسىدە ئايلان-

دى، بىر نەچچە قېتىم ئايلىنىپ ئۆزىنى يەنە يەرگە تاشلىدى.

چېن جېن كىتابنى بىر يانغا تاشلاپ قويۇپ، ئۆي ئىشىغا تۇتۇش قىلدى، كۆدە ئادالىدى، توخۇم چېقىپ ئارىلاشتۇردى، خېمىر يۇغۇرۇپ قازان قاتلىمىسى سالدى، يېرىم سائەتكىچە بېشىنى كۆتۈرمىدى. ئۇ بۆرە كۈچۈكىگە يەنە بىر قېتىم قارىغاندا، يۇرىكى قارتتىدە قىلىپ قالدى، بۆرە كۈچۈكى قوملىشىپ كەتكەن دائىرە ئىچىدە سوقىنى ئاسمانغا قىلىپ، قۇيرۇقىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ، يەر كولاپ، ئۆڭكۈر قازغىلى تۇرغانىدى، بوشاپ چىققان توپا خۇددى ئاسمانغا كۆتۈرۈلۈۋاتقان ساليۇتتەك ئەتراپقا چاچرىماقتا ئىدى. چېن جېن قولىنى سوزۇۋېتىپ ئۆيدىن چىقتى ـ دە، بۆرىنىڭ قېشىغا كېلىپ زوڭ ئولتۇردى.

بۆرە كۈچۈكى دائىرىنىڭ جەنۇبىي يېرىم تەرىپىدىن ئۆڭكۈر كولىماقتا ئىدى. ئۇنىڭ بەدىنىنىڭ ئالدى يېرىمى ئۆڭكۈرنىڭ ئىچىدە بولۇپ، مىدىرلاپ تۇرغان قۇيرۇقىنىلا كۆرگىلى بولاتتى، قوم ئارىلاش توپا ئۇنىڭ ئايىغى ئاستىدىن توختىماي ئېتىلىپ چىقاتتى. ھايال ئۆتمەيلا، بۆرە ئۆڭكۈردىن ئۆزىنى سۇغۇرۇپ چىقىپ، سىرتىدىكى توپىنى كەينىگە تارتقىلى تۇردى، ئۇنىڭ ھەممە يېرى توپىغا مىلەنگەنىدى. ئۇ چېن جېنغا قاراپ قويدى، ئۇنىڭ كۆزلىرى ياۋايى بىر نۇر بىلەن تولغانىدى. ئۇ خۇددى يەرنىڭ قېتىدىن ئالتۇن ـ كۈمۈش كولاۋاتقاندەك ئىدى، ئەلپازىدىن ئاچ كۆزلۈك، تىت ـ تىتلىق چىقىپ تۇراتتى.

بۆرە كۈچۈكى زادى نېمە قىلماقچىدۇ؟ قوزۇقنى قومۇرۇۋېتىپ، سايە يەرگە قېچىپ كەتمەكچىمۇ يا؟ ئۇنداقمىكىن دېسە، كولاۋاتقان ئورنى توغرا ئەمەس، بۆرە كۈچۈكىنىڭ كولاۋاتقان يېرى قوزۇقتىن نېرى، قوزۇق ناھايىتى چوڭقۇر قېقىلغان، ئۇنى قومۇرۇۋېتىش ئۈچۈن بۇنچىلىك كولىغان بىلەن ئىش پۈتمەيدۇ. بۆرە كۈچۈكىنىڭ كولاۋاتقان يېرى دائىرىنىڭ جەنۇبىي يېرىمىدا، قوزۇقنىڭ قارشى تەرىپىدە ئىدى. ئۇ شىمالدىن جەنۇبقا قارىتىپ، قۇياش نۇرى چۈشىدىغان

[General Information]
书名=狼图腾　二　维吾尔文
SS号=40219249

www.uyghurkitap.com